

HOẠT ĐỘNG ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP CỦA NGƯỜI HOA ĐÔNG NAM Á Ở TRUNG QUỐC

Ths. **ĐỖ NGỌC TOÀN**
Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Từ cuối những năm 70 của thế kỷ XX, Trung Quốc bắt đầu thực hiện chính sách cải cách mở cửa. Thương nhân người Hoa Đông Nam Á và tư bản Hồng Kông- Ma Cao với thực lực kinh tế dồi dào thông qua mạng lưới buôn bán khác nhau, đã trở thành những vị khách đầu tiên tiến vào thị trường Trung Quốc mở rộng hoạt động đầu tư trực tiếp ở nước này. Các doanh nghiệp, đặc biệt là những tập đoàn xuyên quốc gia những năm qua đã mở rộng kinh doanh, đẩy mạnh đầu tư trực tiếp. Những thành quả to lớn của họ đã góp phần đưa nền kinh tế Trung Quốc tăng trưởng nhanh và thúc đẩy quan hệ kinh tế đối ngoại giữa các nước Đông Nam Á với Trung Quốc ngày càng chặt chẽ và bền vững.

I. TIẾN TRÌNH ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP CỦA NGƯỜI HOA ĐÔNG NAM Á Ở TRUNG QUỐC

Sau khi cải cách mở cửa, với chủ trương lấy xây dựng kinh tế làm trọng

tâm, Chính phủ Trung Quốc đã thúc đẩy phát triển mậu dịch và công nghiệp thay thế nhập khẩu, nâng cao thuế suất nhập khẩu và bảo hộ mậu dịch, tiến hành xây dựng đặc khu kinh tế, thực hiện chiến lược tăng xuất khẩu hướng ra bên ngoài. Đồng thời, đưa ra nhiều chính sách và biện pháp ưu đãi và miễn giảm các loại thuế, suất đối với thương nhân nước ngoài, nhằm thu hút nhiều hơn nguồn vốn đầu tư. Thời gian này, người Hoa Đông Nam Á kể cả đồng bào Hồng Kông - Ma Cao đã rầm rộ tiến vào thị trường Trung Quốc mở rộng hoạt động đầu tư trực tiếp tại đây. Quá trình phát triển hoạt động đầu tư trực tiếp của họ có thể chia làm hai giai đoạn:

1. Từ 1979-1981

Từ năm 1979-1991, cơ sở hạ tầng của Trung Quốc vẫn còn lạc hậu, hệ thống pháp luật, pháp qui về kinh tế chưa

hoàn thiện, hoạt động đầu tư của người Hoa Đông Nam Á chỉ đầu tư với hình thức gia công bằng nguyên liệu nhập khẩu, lắp ráp, gia công theo mẫu đặt hàng và buôn bán có bồi hoàn. Sau đó, hoạt động đầu tư đã phát triển sang thành lập doanh nghiệp chung vốn liên doanh giữa Trung Quốc với nước ngoài hoặc doanh nghiệp 100% vốn của nước ngoài (Trung Quốc gọi là “xí nghiệp độc tư”). Đã có rất nhiều thương nhân người Hoa và thương nhân Hồng Kông đầu tư trực tiếp xây dựng nhà máy, chủ yếu phát triển ngành công nghiệp gia công chế biến tập trung nhiều lao động. Giai đoạn này, thương nhân người Hoa Đông Nam Á chủ yếu đầu tư vào khu vực ven biển Quảng Đông và Phúc Kiến, đặc biệt là vùng tam giác sông Chu Giang và tam giác vàng Mân Nam (nam Phúc Kiến), còn một số ít đầu tư vào khu vực Triều Sán (Triều Châu và Sán Đầu) thuộc Quảng Đông, bởi lẽ những địa phương này chính là cố hương của người Hoa Đông Nam Á và có sự kề cận về địa lý, thuận tiện về giao thông và gần gũi về văn hoá với Hồng Kông – Ma Cao và Đài Loan. Mặt khác, các thương nhân người Hoa cũng nhận thấy rằng, các đặc khu kinh tế của Trung Quốc được mở ra chủ yếu ở tỉnh Quảng Đông và Phúc Kiến, nơi không chỉ thuận tiện về ngôn ngữ, mà chủ yếu còn có họ hàng, bạn bè liên quan. Điều này là hết sức quan trọng, giúp người Hoa vượt qua những khó

khăn, thách thức của nền kinh tế thị trường chưa phát triển ở Trung Quốc.

Chính vì vậy, những người Hoa ở Philippin thường đầu tư vào khu vực Tuyên Châu, Hạ Môn vốn là cố hương của họ, còn người Hoa ở Indônêxia thì đầu tư vào khu vực Phúc Thanh thuộc tỉnh Phúc Kiến. Tháng 11-1980, Công ty hữu hạn nhà máy thực phẩm Tuyên Châu do công ty thực nghiệp Vĩnh Hưng của người Hoa Philippin đã được xây dựng ở thành phố Tuyên Châu. Tháng 5-1983, Công ty hữu hạn Phúc Vinh của người Hoa Philippin đầu tư xây dựng Công ty hữu hạn trang sức đá quý Hạ Đức ở Hạ Môn chuyên sản xuất kinh doanh sản phẩm vàng, bạc, ngọc quý. Người Hoa Thái Lan thì đầu tư vào Triều Sán, Quảng Đông và đảo Hải Nam. Năm 1983, công ty hữu hạn Hợp Lợi của người Hoa Thái Lan đã đầu tư xây dựng ở đảo Hải Nam Công ty hữu hạn vật liệu xây dựng Nam Lợi và Công ty hữu hạn thức ăn gia súc Hữu Lợi¹. Cuối những năm 80, đầu tư của người Hoa Thái Lan ở khu vực Triều Sán đã cho ra đời nhà máy thức ăn gia súc, nhà máy thảm len, khách sạn Đà Đảo và ngành chế biến cua hộp Con thoi. Nhìn chung, từ năm 1984-1991, mức đầu tư trực tiếp của người Hoa Indônêxia là 5,44 triệu USD, Malaixia là 5,66 triệu USD, Philippin là 22,95 triệu USD, Xingapo là 266,56 triệu USD, Thái Lan là 78,75 triệu USD. Tổng mức đầu tư trực tiếp của người Hoa của năm nước này đạt 379,36 triệu USD². Song do vẫn còn tâm lý thăm dò nên ngoài Thái Lan

và Xingapo, mức đầu tư của ba nước còn lại vẫn rất nhỏ.

2. Từ những năm 90 đến nay

Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XIV năm 1992, đã nhấn mạnh đến cải cách, mở cửa đồng bộ, hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường, trong đó, nêu ra chính sách khuyến khích thương nhân nước ngoài đầu tư xây dựng các hạng mục cơ sở hạ tầng như năng lượng, giao thông... Chính sách này đã trở thành "điểm nóng" hấp dẫn người Hoa hải ngoại nói chung và người Hoa Đông Nam Á nói riêng đến Trung Quốc đầu tư.

Đặc biệt, sau khi Đặng Tiểu Bình thăm và phát biểu ở miền Nam Trung Quốc năm 1992, người Hoa Đông Nam Á đã hưởng ứng một cách tích cực chủ trương đẩy mạnh quan hệ đối ngoại, trong đó quan hệ giữa các nước Đông Nam Á và người Hoa được chú trọng. Đây chính là yếu tố quan trọng thúc đẩy nhiều thương nhân người Hoa, đặc biệt là những doanh nghiệp, tập đoàn cỡ lớn thực sự quan tâm đến việc đầu tư vào Trung Quốc, tạo ra bước chuyển mới về chất trong đầu tư nước ngoài tại nước này. Từ đó đến nay, số hạng mục xây dựng doanh nghiệp có trình độ kỹ thuật cao, hiện đại và doanh nghiệp có tỷ lệ sản phẩm xuất khẩu lớn đã tăng lên rất nhiều, hàm lượng kỹ thuật trong các doanh nghiệp có vốn nước ngoài cũng không ngừng tăng lên. Mặt khác, Chính phủ Trung Quốc cũng ban bố nhiều quyết định mới nhằm nâng cao chất lượng đầu tư, nhất là trong khu vực III, cho phép thương nhân nước ngoài đầu tư vào các lĩnh vực nhà đất, tiền tệ, khai

thác và phát triển mặt bằng đất đai ở phạm vi lớn.

Chính sách mở cửa này của Trung Quốc càng mang lại sự hấp dẫn và cơ hội làm ăn lớn đối với các doanh nghiệp và tập đoàn tài chính người Hoa Đông Nam Á cỡ lớn và có kinh nghiệm dày dặn trong các lĩnh vực đầu tư trên. Năm 1992, các tập đoàn tài chính lớn của người Hoa Đông Nam Á đã ký kết với Trung Quốc 19 Hiệp nghị (Hợp đồng) đầu tư, trong đó có 17 hợp đồng vượt quá 1 triệu USD và có 11 hợp đồng vượt quá 100 triệu USD³. Đầu tư của họ phần lớn tập trung vào các hạng mục cỡ lớn và dài hạn như xây dựng cơ sở hạ tầng và ngành nghề cơ bản, tiến hành khai thác và phát triển một loạt mặt bằng với qui mô lớn như xây dựng khu khai thác và phát triển Dung Kiều ở Phúc Thanh, Vườn công nghiệp Xingapo ở Tô Châu, Vườn công nghiệp Philippin ở Liên Vân Cảng. Theo tư liệu thống kê, số vốn đầu tư trực tiếp vào Trung Quốc của các tập đoàn tài chính người Hoa Xingapo, Malaixia, Thái Lan, Indônêxia, Philippin năm 1992 đạt 1,6 tỷ USD, tăng hơn 12 lần so với năm 1990 và đến năm 1994 đã đạt kỷ lục 10 tỷ USD. Trong đó, đầu tư của người Hoa Malaixia Quách Hạc Niên và người Hoa Thái Lan Tạ Quốc Dân nhiều nhất, tổng vốn đầu tư đều vượt quá 4 tỷ USD. Tập đoàn Tam Lâm của Indônêxia đầu tư vào các ngành công nghiệp, nhà đất, tiền tệ, tiệm rượu cũng vượt quá 1,5 tỷ USD⁴. Riêng tập đoàn Chính Đại của Thái Lan vào tháng 4-1992 đã thông qua Công ty Quốc tế Bốc Phong và Công ty phát triển Phú Thái ở Hồng Kông thuộc quyền quản lý của mình để ký kết với Thượng Hải hợp đồng

khai thác và phát triển Phố Đông, đầu tư ngay một lúc hơn 2 tỷ USD, tương đương với gần 10 lần tổng mức đầu tư nước ngoài vào Trung Quốc của mười năm trước. Cho đến năm 1996, có nhiều thương nhân người Hoa của 6 nước Đông

Nam Á đầu tư xây dựng ở Côn Minh 91 doanh nghiệp loại hình “ba loại vốn” với tổng mức đầu tư ký kết là 202 triệu USD, số vốn ký kết là 120 triệu USD⁵ (xem bảng 1).

Bảng 1. TÌNH HÌNH ĐẦU TƯ CỦA DOANH NGHIỆP NGƯỜI HOA ĐÔNG NAM Á VÀO TRUNG QUỐC

Đơn vị: Tỷ USD

Năm	Mức đầu tư thực tế của ASEAN	Mức đầu tư của doanh nghiệp người Hoa	Tỷ lệ đầu tư chiếm trong ASEAN	Thay đổi đầu tư của doanh nghiệp người Hoa
Trước 1995	3,576	3,531	98,74%	
1995	2,645	2,616	98,90%	-25,91%
1996	3,185	3,144	98,71%	20,18%
1997	3,428	2,060	60,09%	-34,48%
1998	4,223	2,982	70,61%	44,75%
1999	3,289	2,246	68,28%	-24,69%
2000	2,845	* 2,000	70,29%	-10,96%
2001	2,984	* 2,000	67,02%	

* Chú thích: Mức đầu tư thực tế của ASEAN là thống kê của Bộ Thương mại Trung Quốc. Con số đầu tư của doanh nghiệp người Hoa vào Trung Quốc là của Ban đại hội Hoa thương thế giới lần thứ 7 cung cấp. Con số đầu tư của doanh nghiệp người Hoa năm 2000 và 2001 là con số dự đoán của Ban đại hội Hoa thương.

* Nguồn: Trương Hân Vi: *Hiện trạng đầu tư ở Trung Quốc của các nước Đông Nam Á và triển vọng*, T/c “Hợp tác kinh tế quốc tế”, số 12 - 2003.

Từ năm 1997-1998, mặc dù nổ ra cuộc khủng hoảng tài chính ở khu vực Đông Nam Á, song xu thế đầu tư của người Hoa vào Trung Quốc không vì thế mà suy giảm. Sau khi Trung Quốc gia nhập WTO, việc thu hút nguồn vốn nước ngoài của Trung Quốc đã dẫn đi vào giai đoạn nhất thể hoá kinh tế. Ngoài việc tận dụng đầy đủ ưu thế về nguồn lực lao động và sản phẩm xuất khẩu tập trung lao động ra, Trung Quốc đã ưu tiên phát triển ngành nghề và sản phẩm kỹ thuật

cao, có mức độ tập trung tri thức cao để nâng cao ưu thế cạnh tranh về các mặt chất lượng và dịch vụ của sản phẩm xuất khẩu. Hiện nay, thương nhân người Hoa đã đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong số 500 doanh nghiệp người Hoa xuyên quốc gia cỡ lớn trên thế giới (trong đó, khu vực Hồng Kông, Đài Loan chiếm 38,2% và 40,18%, Xinghapo chiếm 10,37%, Malaixia chiếm 6,27%, Thái Lan chiếm 2,66%, Indônêxia chiếm 1,26%, Philippin chiếm 1,24%) đã có tới hơn 400

doanh nghiệp đến Trung Quốc đầu tư với hơn 3000 dự án hợp tác, tiến hành chuyển đổi từ phương thức chung vốn sang kinh doanh 100% vốn nước ngoài, từ dự án cỡ nhỏ tập trung nhiều lao động sang dự án cỡ lớn tập trung nhiều vốn, từ ngành công nghiệp gia công, chế biến sang ngành khoa học kỹ thuật cao⁶ nhằm nâng cao qui mô và hiệu quả đầu tư, góp phần đẩy mạnh tiến trình xây dựng Trung Quốc hiện đại hoá và khu mậu dịch tự do Trung Quốc – ASEAN trong tương lai.

II. THỰC TRẠNG HOẠT ĐỘNG ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP CỦA CÁC DOANH NGHIỆP NGƯỜI HOA ĐÔNG NAM Á

Những năm qua, cùng với chính sách ưu đãi, khuyến khích nhà đầu tư nước ngoài hoạt động đầu tư và môi trường đầu tư của Trung Quốc ngày càng hoàn thiện, hoạt động đầu tư trực tiếp của các doanh nghiệp và tập đoàn xuyên quốc gia người Hoa Đông Nam Á đã phát triển mạnh mẽ. Đầu tư trực tiếp của người Hoa Đông Nam Á đã đem đến cho Trung Quốc một bức tranh vô cùng sôi động và những hiệu quả to lớn, không chỉ thể hiện trong kinh doanh của các doanh nghiệp, công ty nhỏ mà còn thể hiện trong hoạt động của nhiều tập đoàn tư bản xuyên quốc gia lớn.

1. Đầu tư trực tiếp của các tập đoàn doanh nghiệp lớn.

Sau khi Trung Quốc thực hiện chính sách tăng tốc cải cách mở cửa năm 1992, các tập đoàn doanh nghiệp xuyên quốc

gia nổi tiếng của người Hoa ở các nước Đông Nam Á đã đầu tư với qui mô lớn vào thị trường Trung Quốc. Các tập đoàn này chủ yếu thông qua các công ty con của mình ở Hồng Kông và Xinggapo, thu hút một phần lớn vốn ở hai thị trường tiền tệ quốc tế này để chuyển vốn, kỹ thuật thực hiện đầu tư tại Trung Quốc. Phương thức đầu tư này đã thể hiện mặc dù mức đầu tư lớn, song số vốn thực chất của bản thân doanh nghiệp không đòi hỏi bỏ ra quá nhiều mà lại đạt được những hiệu quả nổi bật. Trong khuôn khổ hạn hẹp của bài viết, chỉ có thể nêu lên một số thành quả trong hoạt động đầu tư trực tiếp của một số tập đoàn tiêu biểu sau:

Tập đoàn anh em họ Quách của người Hoa Malaixia, đầu tư chủ yếu vào lĩnh vực khách sạn, nhà đất, chế biến thực phẩm và công nghiệp hoá chất. Từ năm 1981 đến năm 1992, đã đầu tư xây dựng các trung tâm thương mại ở Bắc Kinh, Trùng Khánh, cải tạo khu phố cũ Vương Phủ Tỉnh, Bắc Kinh, xây dựng trung tâm thương mại “Thành phố Thượng Hải không đêm” ở khu Sạp Bắc, với số vốn đầu tư là hơn 400 triệu USD và một loạt khách sạn mang tên Xengorila ở các thành phố Bắc Kinh, Thượng Hải, Hàng Châu, Thâm Quyển, Trường Xuân, đầu tư 260 triệu USD để xây dựng nhà máy liên hợp hoá dầu Cali Bắc Hải với công suất luyện dầu 5 triệu tấn/năm ở thành phố Bắc Hải Quảng Tây⁶. Năm 1993,

tiếp tục hợp tác với công ty CocaCola của Mỹ đầu tư xây dựng nhà máy đóng hộp CocaCola ở các địa phương của Trung Quốc, xây dựng Trung tâm mậu dịch Quốc tế Cali cao 33 tầng, xây dựng đường cao tốc ở Sơn Tây và nhà máy sản xuất thuốc nhuộm ở Trùng Khánh... với tổng số vốn 30 triệu USD và chung vốn mở rộng nhà máy xi măng Song Dương Trường Xuân với vốn đầu tư lên tới 1,5 tỷ NDT⁷. Năm 2003, tiếp tục đầu tư hơn 60 triệu USD, xây dựng 4 doanh nghiệp đầu ăn cỡ lớn ở khu công nghiệp Cao Đông Thượng Hải nhằm đẩy mạnh sự phát triển của tập đoàn này trong tương lai⁸. Tạp chí “Nhà tư bản (Forbes)” Hồng Kông số tháng 6-1993 đã cho biết, tập đoàn anh em họ Quách đã đầu tư vào Trung Quốc khoảng 5 tỷ USD vào hơn 30 hạng mục, phân bố ở hơn 10 tỉnh, (thành phố) là Bắc Kinh, Thượng Hải, Thiên Tân, Trùng Khánh, Phúc Kiến, Quảng Đông, Thâm Quyển, Quảng Tây, Chiết Giang, Liêu Ninh, Cát Lâm, An Huy, Hồ Bắc, Tứ Xuyên, Thiểm Tây, Sơn Đông, Sơn Tây, Vân Nam, trở thành một trong những nhà đầu tư người Hoa lớn nhất ở Trung Quốc⁹.

Tập đoàn Chính Đại Bốc Phong của người Hoa Thái Lan chủ yếu đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp. Tập đoàn này đến nay đã xây dựng ở Trung Quốc 213 doanh nghiệp chung vốn và doanh nghiệp 100% vốn nước ngoài, tổng mức

đầu tư lên đến 4 tỷ USD, phát triển các lĩnh vực nông nghiệp, chăn nuôi, rượu bia, hoá dầu, nuôi trồng thuỷ sản, thông tin, xe máy, nhà đất, y tế, tiền tệ, chứng khoán. Theo con số thống kê qua máy tính và đánh giá của các chuyên gia, năm 1997-1998, đã có 19 doanh nghiệp của tập đoàn này được xếp vào đội ngũ 500 doanh nghiệp đầu tư nước ngoài lớn nhất ở Trung Quốc¹⁰. Ngoài ra, thông qua phương thức chung vốn đầu tư 1,2 tỷ USD, trong đó, Chính Đại đầu tư 31%, Bộ công nghiệp điện tử Trung Quốc 36% và thành phố Thượng Hải 33% để xây dựng doanh nghiệp ở khu Phố Đông, Thượng Hải, sản xuất tấm mạch điện tử Silic có đường kính 8 tấc Anh, dự tính khả năng sản xuất đạt tới 20000 tấm/tháng¹¹.

Ngoài ra, ba tập đoàn xuyên quốc gia của người Hoa Indônêxia là *tập đoàn Tam Lâm* chủ yếu đầu tư vào các lĩnh vực công nghiệp, chế tạo, nhà đất, tiền tệ và tiệm rượu, *tập đoàn Kim Quang* thì đầu tư hiện đại hoá các doanh nghiệp quốc hữu của Trung Quốc, sản xuất bột giấy và sản phẩm giấy, ngân hàng, ngành nhà đất, dầu ăn, nông lâm nghiệp và bến cảng, *tập đoàn Lực Bảo* đầu tư vào lĩnh vực xây dựng cơ sở hạ tầng. Ba tập đoàn này đã tiến hành hoạt động đầu tư trực tiếp ở nhiều địa phương của Trung Quốc (Xem bảng 2)

Bảng 2. ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP Ở TRUNG QUỐC CỦA CÁC TẬP ĐOÀN DOANH NGHIỆP NGƯỜI HOA INĐÔNÊXIA

Tên tập đoàn	Khu vực đầu tư	Hạng mục đầu tư
Tập đoàn Tam Lâm của Lâm Thiệu Lương:	Phúc Thanh	Nhà máy đường Thanh Hoa, khu khai phát Dung Kiều, khách sạn Dung Kiều, bến cảng Dung Kiều, khu đầu tư Nguyễn Hồng, bến cảng Nguyễn Hồng, nhà máy bột mỳ Nguyễn Hồng, bán đảo Giang Âm, bến cảng Giang Âm, trung tâm triển lãm Quốc tế, nhà máy điện tử Quán Tiệp, nhà máy sợi hoá học Quán Vượng.
	Phúc Châu	Nhà đất thành phố Nguyễn Hồng, Ngân hàng Á Châu Phúc Kiến
	Hạ Môn	Nhà máy sợi hoá học Tường Oanh, nhà đất Tường Oanh
	Vũ Hán	Trung tâm triển lãm, nhà máy xi măng
	Thiên Tân	Hạng mục nhà đất nhà ở thương nhân
	Trùng Khánh	Nhà đất bán đảo Dung Kiều
	Nam Xương	Quảng trường mạo dịch kinh tế quốc tế Giang Tây
	Giang Môn	Nhà máy kính nổi
	Tô Châu	Khai thác phát triển nhà đất, nhà ở cửa hàng tổng hợp
Tập đoàn Kim Quang của Hoàng Dịch Thông:		Thông qua Công ty Trung Sách thu mua 188 doanh nghiệp quốc hữu: 41 ở Tuyên Châu, 37 ở Ninh Ba, 6 ở Hàng Châu, 101 ở Đại liên, 1 ở Thẩm Dương, 2 ở Thái Nguyên
	Thượng Hải	Mặt bằng bãi ngoài Kim Quang, khu mạo dịch Vĩnh Cát
	Ninh Ba	Ngân hàng Quốc tế Ninh Ba, ngành giấy Ninh Ba Trung Hoa
	Trần Giang	Ngành giấy Kim Đông (Giang Tô)
	Tô Châu	Ngành giấy Kim Hồng Diệp, ngành giấy Kim Hoa Thịnh
	Nam Thông	Nhà máy liên hợp nhất thể hoá bột giấy
	Hải Nam	Nghề rừng Kim Hoa, nghề sản xuất bột và sản phẩm giấy Kim Hải
	Khâm Châu	Nghề sản xuất bột và sản phẩm giấy Kim Quế, nghề rừng Kim Khâm Châu
	Van Sơn	Cơ sở lâm nghiệp sinh trưởng nhanh
Quảng Đông	Cơ sở lâm nghiệp sinh trưởng nhanh	
Tập đoàn Lực Bảo của Lý Văn Chính:	Phúc Châu	Công ty hữu hạn doanh nghiệp Phúc Kiến, khai phát khu công nghiệp, ngành nhà đất, xây dựng cơ sở hạ tầng
	Phủ Điền	Cơ sở hạ tầng du lịch đảo Mi Châu, nhà máy nhiệt điện, khai phát khu công nghiệp
	Bắc Kinh	Chế tạo xi măng, công ty tập đoàn đầu tư Quốc tế Trung Quốc
	Phú Thuận	Cải tạo mỏ than
	Thượng Hải	Cải tạo doanh nghiệp cũ, xây dựng toà nhà Lực Bảo

Nguồn: Vương Vọng Ba, *Nghiên cứu đầu tư của thương nhân người Hoa Đông Nam Á đối với Trung Quốc đại lục từ cải cách mở cửa đến nay*, NXB Đại học Hạ Môn, Trung Quốc, tr.7

2. Đầu tư của doanh nghiệp nhỏ và vừa của người Hoa Đông Nam Á

Doanh nghiệp nhỏ và vừa là bộ phận chủ yếu của kinh tế người Hoa trong các nước Đông Nam Á. Những năm qua, những doanh nghiệp này đã tham gia rất sâu và mạnh mẽ trong các ngành kinh tế quốc dân và có vai trò khá quan trọng ở Trung Quốc. So với các tập đoàn doanh nghiệp cỡ lớn, số lượng và mức đầu tư vào Trung Quốc của các doanh nghiệp nhỏ và vừa của người Hoa Đông Nam Á vẫn có tỷ lệ lớn hơn. Đặc điểm đầu tư của các doanh nghiệp này là qui mô nhỏ, yêu cầu an toàn cao, hiệu suất phản hồi nhanh, đồng thời lại có tác dụng hữu hiệu trong việc phối hợp chặt chẽ với hoạt động đầu tư của các tập đoàn doanh nghiệp cỡ lớn về mặt cung cấp sản phẩm linh kiện hay dịch vụ. Khi bước vào thị trường Trung Quốc, các doanh nghiệp thường theo nguyên tắc không thành thạo không làm, chỉ lựa chọn hướng đầu tư kinh doanh vào những ngành nghề họ đã thành công trước đây. Chẳng hạn, "Vua sơn dầu" người Hoa Philippin Vương Hiếu Tuế nổi tiếng quê ở Tấn Giang, năm 1996 đã đầu tư sáng lập Công ty sơn dầu Mỹ Ứng BOYSEN ở Hải Thương thành phố Hạ Môn. Sơn dầu của Công ty Mỹ Ứng được Cục Hải dương Quốc gia chọn để sử dụng cho toàn bộ nhà cửa, đường ống, thùng chứa dầu của trạm Trung Sơn Nam cực và trạm Trường Thành. Cục Hải dương Quốc gia và văn phòng địa cực nhà nước đã tặng thưởng cho sự đóng góp của công

ty này¹². Hay nhà doanh nghiệp người Hoa Xinggapo Lương Khánh Kinh là đời thứ hai được truyền công nghệ sản xuất "Dầu gió nhãn cái riù" của Công ty hữu hạn tư nhân được phẩm Lương Giới Phúc vào cuối những năm 80 đã sang Trung Quốc đầu tư vào lĩnh vực khách sạn và nhà máy sản xuất dầu gió. Khách sạn Hoa Hạ ở Quảng Châu là một trong những hạng mục đầu tư của họ¹³.

Trải qua một thời gian ngắn, các doanh nghiệp nhỏ và vừa của người Hoa Đông Nam Á đã đầu tư ở hầu hết các địa phương, đặc biệt là khu vực phía Đông của Trung Quốc. Giáo sư chuyên nghiên cứu về người Hoa, Vương Canh Vũ cho biết, đến đầu năm 1992, đầu tư của người Hoa Đông Nam Á đã phát triển sang khu vực sông Trường Giang, Hồ Bắc, Tứ Xuyên, Bắc Kinh và khu vực Đông Bắc. Cùng với phạm vi đầu tư không ngừng mở rộng đã kích thích các nhà đầu tư tích cực tiến vào thị trường Trung Quốc¹⁴.

Những năm qua nhiều doanh nghiệp đã đạt được những thành tựu đáng kể. Điển hình có nhà tư bản người Hoa Lâm Kim Hoàng vào tháng 7-1985 đã thông qua công ty con là công ty hữu hạn tư nhân sản xuất lò xo Mộng Hương mở rộng đầu tư sang thị trường Trung Quốc, xây dựng nhà máy sản xuất đệm lò xo ở Thiên Tân và Thượng Hải, chiếm 40% cổ phần của công ty này. Năm 1991, công ty này đã sản xuất ở Thiên Tân và Thượng Hải 76000 đệm giường, nộp thuế doanh thu của hai nhà máy là 2,03 triệu

và 2,0 triệu Nhân dân tệ¹⁵, trở thành tấm gương mẫu mực trong việc phát huy có hiệu quả đầu tư về lĩnh vực chế tạo của người Hoa Malaixia. Hoặc như người Hoa Indônêxia Trần Lai Kim đã đầu tư xây dựng “Làng công nghiệp Mã Triệu” ở Quảng Châu và dẫn dắt các doanh nghiệp vừa và nhỏ đầu tư xây dựng nhà máy ở trong “Làng công nghiệp”. Công ty Phong Già cũng là một công ty của người Hoa Triều Châu Malaixia đầu tư xây dựng “Làng công nghiệp Malaixia” ở thành phố Hứa Xương tỉnh Hà Nam với tổng đầu tư 1 tỷ Ringít trên diện tích 6000 mẫu Trung Quốc, trải qua ba giai đoạn thi công đã hoàn thành¹⁶. Riêng thành phố Ninh Ba tỉnh Chiết Giang cũng có 62 doanh nghiệp người Hoa Đông Nam Á ồ ạt đầu tư vào đây.

Nhìn chung, hoạt động đầu tư trực tiếp của các doanh nghiệp người Hoa Đông Nam Á không chỉ đưa sự nghiệp kinh doanh của họ phát triển có hiệu quả kinh tế và lợi ích xã hội dồi dào, mà còn góp phần thúc đẩy quan hệ đầu tư, thương mại giữa người Hoa Đông Nam Á và Trung Quốc tiếp tục mở rộng và phát triển.

Hiện nay, Trung Quốc đã gia nhập WTO, điều này sẽ đem lại nhiều điều kiện thuận lợi cho các nhà đầu tư ở nước ngoài, đặc biệt là về tài chính và buôn bán mậu dịch. Sự cam kết chắc chắn của các nước thành viên trong Tổ chức này và sự hoạt động theo đúng nguyên tắc và thông lệ quốc tế, sẽ làm cho lợi ích của

nhà đầu tư được bảo đảm, từ đó càng thu hút nhiều hơn các doanh nghiệp vừa và nhỏ tập trung nhiều lao động của người Hoa Đông Nam Á đến Trung Quốc đầu tư. Trong tương lai, cùng với chính sách mở cửa thông thoáng và môi trường đầu tư ngày càng được cải thiện, các khu vực khai thác và phát triển ở miền Tây của Chính phủ Trung Quốc chắc chắn sẽ có nhiều doanh nghiệp vừa và nhỏ của người Hoa Đông Nam Á đầu tư vào khu vực này.

III. THÀNH TỰU VÀ TRIỂN VỌNG

Nhằm nhanh chóng thúc đẩy nền kinh tế quốc dân phát triển, tiến tới xây dựng một quốc gia công nghiệp hoá, hiện đại hoá, sau cải cách mở cửa năm 1978, Trung Quốc đã đề ra chính sách thu hút nguồn vốn đầu tư trực tiếp của nước ngoài. Với nguồn tài nguyên khá phong phú, môi trường đầu tư thuận lợi và chính sách ưu đãi của nhà nước, các doanh nghiệp và tập đoàn xuyên quốc gia của người Hoa hải ngoại nói chung và người Hoa Đông Nam Á nói riêng, kể cả các tập đoàn của Hồng Kông – Ma Cao và Đài Loan thời gian qua đã triển khai các hoạt động đầu tư trực tiếp trong mọi lĩnh vực và đạt được những thành tựu to lớn, góp phần đưa mức tăng trưởng kinh tế của Trung Quốc ngày càng nâng cao. Từ năm 1984 -2002, tổng mức thu hút thực tế đầu tư trực tiếp nước ngoài của Trung Quốc đạt 444,453 tỷ USD, trong đó vốn từ Hồng Kông là 203,580 tỷ USD, chiếm 45,80%; vốn từ năm nước Đông Nam Á (Xinggapo,

Malaixia, Thái Lan, Indônêxia và Philippin) là 29,210 tỷ USD, trong đó vốn của người Hoa, kể cả số đầu tư thông qua khu vực Hồng Công vào Trung Quốc chiếm tới 6,57%¹⁷. Đến cuối năm 2005, Trung Quốc đã thu hút được nguồn vốn đầu tư của tư bản nước ngoài là 622,4 tỷ USD, trong đó có hơn 417 tỷ USD là của thương nhân và doanh nghiệp người Hoa, chiếm 67% toàn bộ đầu tư nước ngoài của Trung Quốc. Đầu tư của người Hoa ở 5 nước Đông Nam Á là Indônêxia, Malaixia, Thái Lan, Philippin, Xinggapo đạt 34,14 tỷ USD, chiếm 5,51% trong tổng số đầu tư nước ngoài của Trung Quốc¹⁸. Còn đầu tư của đồng bào Hồng Công – Ma Cao và Đài Loan đã chiếm tỷ lệ lớn nhất, khoảng 48,7%, trong đó, đầu tư của Hồng Công – Ma Cao là 257,5 tỷ USD, chiếm khoảng 41,5%, còn lại là Đài Loan. Tính chung, đầu tư trực tiếp của người Hoa Đông Nam Á, kể cả đồng bào Hồng Công - Ma Cao và Đài Loan từ những năm 90 của thế kỷ XX đến nay đã chiếm khoảng 80% tổng mức đầu tư trực tiếp của nước ngoài vào Trung Quốc.

Tuy nhiên, hoạt động đầu tư trực tiếp của người Hoa Đông Nam Á những năm qua cũng còn nhiều hạn chế. Các dự án đầu tư lớn của người Hoa Đông Nam Á, Hồng Công - Ma Cao và Đài Loan hiện nay vẫn còn ít, phần lớn các dự án chủ yếu chỉ là mở rộng các ngành đã sản xuất ở các nước sở tại sang Trung Quốc với phương thức gia công chế biến. Hơn nữa, nguồn vốn đầu tư trực tiếp của người Hoa Đông Nam Á chủ yếu vẫn là

từ các tập đoàn doanh nghiệp người Hoa ở năm nước Đông Nam Á. Mặt khác, trong quá trình hoạt động đầu tư trực tiếp tại Trung Quốc, một số tập đoàn người Hoa Đông Nam Á vẫn chưa mở rộng được mối quan hệ liên kết chặt chẽ giữa bên trong và bên ngoài, thậm chí có những doanh nghiệp tuy thiếu kinh nghiệm trong việc mở rộng đầu tư đa nguyên hoá và kiến thức kinh doanh chuyên ngành, song vẫn mạo hiểm đi vào nhiều lĩnh vực mới, đầu tư vào các hạng mục có tính tổng hợp có qui mô quá lớn, quá nhiều, phạm vi đầu tư quá rộng, trái qui luật chuyên môn hoá dẫn đến làm giảm sức cạnh tranh của doanh nghiệp. Kết quả là sau khi xảy ra khủng hoảng tài chính, những doanh nghiệp đang đầu tư ở Trung Quốc nói trên đã gặp nhiều khó khăn trong việc chuyển vốn, giá thành kinh doanh quá cao, sản xuất đình trệ, doanh thu tổn thất nặng nề, hoạt động đầu tư kém hiệu quả. Hiện nay, các tập đoàn và doanh nghiệp đang phải cố gắng điều chỉnh lại chiến lược kinh doanh, nhanh chóng khôi phục lại hoạt động đầu tư trực tiếp tại Trung Quốc của mình.

Xét về triển vọng, mặc dù hiện nay tốc độ đầu tư vào Trung Quốc của các công ty xuyên quốc gia Mỹ và Tây Âu đang có xu thế gia tăng nhanh chóng, song đầu tư của các doanh nghiệp và tập đoàn người Hoa vẫn là nguồn thu hút chủ đạo của Trung Quốc. Bởi lẽ, tập đoàn doanh nghiệp người Hoa hiện nay đang trên đà phát triển cực kỳ mạnh mẽ trên phạm vi toàn cầu, trong đó, làn

sóng đầu tư của các doanh nghiệp và tập đoàn người Hoa vào Trung Quốc đến nay không những không giảm mà ngày càng sôi động hơn. Hoạt động đầu tư trực tiếp của người Hoa Đông Nam Á sau này vẫn còn nhiều cơ hội với không gian mở rộng hơn.

Bước vào thiên niên kỷ mới, nhằm khắc phục những hậu quả tồn tại và nâng cao hơn nữa hiệu quả của hoạt động đầu tư trực tiếp, chính phủ Trung Quốc và các tập đoàn doanh nghiệp người Hoa đang cố gắng đề ra những biện pháp điều chỉnh phù hợp hơn nữa trong thời gian tới. Điều này không chỉ mang lại sức sống mới cho hoạt động đầu tư trực tiếp của Trung Quốc mà còn khẳng định những năm tới, hoạt động đầu tư của các doanh nghiệp, tập đoàn người Hoa vẫn tiếp tục duy trì và phát triển, góp phần to lớn hơn nữa trong công cuộc cải cách mở cửa của nước này. Đối với Trung Quốc, nhà nước đang tiếp tục hoàn thiện môi trường đầu tư, thể chế pháp luật, pháp qui, tăng cường công tác giám sát, quản lý và mở rộng hơn nữa chính sách ưu đãi đối với các nhà đầu tư nước ngoài. Với thị trường rộng lớn và đầy tiềm năng, trong tương lai, sẽ có rất nhiều nhà đầu tư nước ngoài, trong đó có các doanh nghiệp và tập đoàn người Hoa hải ngoại nói chung và người Hoa Đông Nam Á nói riêng ngoài đầu tư vào các lĩnh vực sẵn có, còn tham gia đầu tư vào ngành dịch vụ như ngành nhà đất, ngành thông tin IT, phần mềm, ngành tư vấn.... Đồng thời, các khu vực ở miền Trung và Tây hay khu công

ngiệp cũ vùng Đông Bắc trong lục địa Trung Quốc sẽ là điểm nóng thu hút các doanh nghiệp và tập đoàn người Hoa hải ngoại nói chung và người Hoa Đông Nam Á nói riêng đến mở rộng hoạt động đầu tư ở đây.

Đối với các doanh nghiệp, tập đoàn người Hoa, do có sự thay đổi trong quan niệm, động cơ đầu tư và phương thức kinh doanh nên hoạt động đầu tư trực tiếp của các doanh nghiệp, tập đoàn người Hoa ở Trung Quốc có sự điều chỉnh phù hợp hơn, thúc đẩy hoạt động có hiệu quả hơn. Hiện nay, những quan niệm đầu tư về “cổ hương” hay chớp “cơ hội” đầu tư trước đây đã có chiều hướng giảm dần, yếu tố quyết định đầu tư vào Trung Quốc hiện nay của họ là quan tâm đến yếu tố giá thành và sự phát triển liên tục của doanh nghiệp là chính, mà điều này Trung Quốc đã thực hiện khá thành công. Cũng như giáo sư Trương Minh của trường đại học Kỳ Nam đã cho rằng, giảm bớt “giá thành giao dịch” là nguyên nhân chủ yếu làm cho thương nhân người Hoa chú ý đến Trung Quốc¹⁹. Do đó, trong tương lai, các doanh nghiệp, tập đoàn người Hoa sẽ đến Trung Quốc đầu tư nhiều hơn. Gần đây, dưới sự thu hút mạnh mẽ của chính quyền các địa phương của Trung Quốc, một số khá lớn người Hoa lưu học và định cư ở nước ngoài đã về Trung Quốc lập nghiệp. Thí dụ như ở Thượng Hải, số người Hoa mới đến đây đã lên tới 60000 người, họ đã xây dựng 3250 doanh nghiệp với tổng

đầu tư vượt quá 450 triệu USD²⁰. Đồng thời, về phương thức sản xuất kinh doanh của các tập đoàn, doanh nghiệp người Hoa cũng có sự đổi mới, các tập đoàn doanh nghiệp người Hoa hiện đại sẽ không thực hiện đầu tư hợp tác với các doanh nghiệp trong nước theo kiểu “tam lai nhất bộ” (ký kết hợp đồng gia công, lắp ráp theo mẫu mã và nguyên liệu ngoại nhập) như trước mà sẽ đầu tư theo qui trình sản xuất hoàn thiện và đồng bộ sản phẩm ngay tại chỗ, đồng thời thực hiện bao trọn gói về thủ tục nghiệp vụ nhằm bảo đảm hạ giá thành, tăng nhanh giá trị xuất khẩu, đạt lợi nhuận cao.

Sự điều chỉnh chính sách thu hút đầu tư của Chính phủ Trung Quốc và những thay đổi trong quan niệm kinh doanh của các doanh nghiệp, tập đoàn người Hoa nói trên sẽ đem lại cho hoạt động đầu tư trực tiếp tại Trung Quốc của các doanh nghiệp và tập đoàn người Hoa trong tương lai ngày càng sôi động và phát triển hơn, tạo ra thực lực kinh tế dồi dào cho doanh nghiệp đồng thời cũng đóng góp to lớn hơn cho sự phát triển kinh tế – xã hội của Trung Quốc. Có thể nhận thấy rằng, trong tương lai, nguồn tiền tệ hùng hậu của người Hoa Đông Nam Á, Hồng Kông và Đài Loan, ngành chế tạo khoa học kỹ thuật cao và mạng lưới tiêu thụ quốc tế của Đài Loan, chế độ quản lý doanh nghiệp hiện đại hoá và kinh nghiệm kinh doanh tiêu thụ thị trường của lớp thương nhân người Hoa

mới, cộng với sức lao động chất lượng cao, giá rẻ, thị trường tiêu thụ rộng lớn của Trung Quốc, trong bối cảnh chính trị ổn định, sẽ làm cho nguồn lực này của thương nhân người Hoa trên toàn cầu kết hợp với Trung Quốc một cách tốt nhất, từ đó làm cho kinh tế của Trung Quốc và thực lực của người Hoa hải ngoại tăng lên nhanh chóng. Do đó, hoạt động đầu tư trực tiếp của người Hoa hải ngoại nói chung và người Hoa Đông Nam Á nói riêng trong những năm tới sẽ đem lại nhiều triển vọng tốt đẹp cho đất nước Trung Quốc.

CHÚ THÍCH:

1. *Niên giám mậu dịch kinh tế đối ngoại Trung Quốc năm 1984*, tr.188-192
2. Vương Vọng Ba (2004), *Nghiên cứu đầu tư của thương nhân người Hoa Đông Nam Á đối với Trung Quốc đại lục từ cải cách mở cửa đến nay*, NXB Đại học Hà Môn, tr.56
3. Chu Khiết Bình, Trần Bình, *Hội thảo thu hút vốn tập đoàn tài chính lớn Hoa*

kiều, người Hoa do Hội nghiên cứu Hoa kiều Quảng Châu, Liên hiệp hội liên kết đầu tư Hoa kiều Quảng Châu tổ chức, Tạp chí Hoa kiều và người Hoa, số 1-1994

4. Trần Tĩnh, *Động hướng đầu tư vào Trung Quốc của tập đoàn tài chính người Hoa hải ngoại*, Tìm hiểu mậu dịch kinh tế Quốc tế, Số 4-1995

5. Phòng nghiên cứu chính trị Ban Kiều vụ Quốc vụ viện, *Đặc điểm đầu tư vào Trung Quốc của nhà doanh nghiệp lớn người Hoa hiện nay*, Nghiên cứu công tác Kiều vụ, số 6-1992

6. *Hoa thương: Lực lượng thứ hai liên quan đến khu vực*, mạng Tân Hoa Quảng Tây, www.GX.xinhuanet.com, ngày 19-7-2007

7. Viện nghiên cứu kinh tế thành phố Quảng Châu, *Giản sử Hoa kiều và kinh tế người Hoa*, Sdd, tr.74

8. Trương Học Huệ, *Tập đoàn anh em họ Quách ở Malaixia*, chuyên tập Hoa kiều, người Hoa và Kiều vụ, năm 1998

9. Dương Liên Dân, *Anh em họ Quách nhắm trúng Thượng Hải, dầu thực vật Cali tiếp tục xây dựng 4 doanh nghiệp đầu lớn*, Thời báo công thương Trung Hoa, 28-1-2003

10. *Chuyên tập đặc biệt về các phú hào người Hoa trên thế giới năm 1993: Malaixia*, Nhà tư bản (Forbes), tháng 6-1993, tr.61-69

11. Khang Vinh Bình, Kha Ngân Bân (2001), *Bàn về sự trưởng thành của công ty xuyên quốc gia người Hoa*, NXB Đại học Quốc phòng, tr.51

12. Trần Trung Nghĩa, *Công dân danh dự của thành phố Hạ Môn người Tấn Giang*, Tấn Giang hương tấn, ngày 30-9-2003

13. *Khách sạn Hoa Hạ Quảng Châu khai trương toàn diện*, Báo Liên hợp buổi sớm, ngày 17-11-1994

14. Vương Canh Vũ, *“Đại Trung Hoa” và người Hoa hải ngoại*, Hoa kiều và người Hoa, số 2-1994.

15. Thịnh Năng, *Lâm Kim Hoàng - Nhà doanh nghiệp trẻ hừng thú theo đuổi thành tích*, Nghiên cứu công tác Kiều vụ, số 3-1993

16. Sở Kiều vụ thành phố Ninh Ba, *Điều tra doanh nghiệp vốn Hoa kiều Đông Nam Á*, Nghiên cứu công tác Kiều vụ, số 4-1998

17. Vương Vọng Ba (2004), *Nghiên cứu đầu tư của người Hoa Đông Nam Á vào Trung Quốc đại lục từ cải cách mở cửa đến nay*, NXB Đại học Hạ Môn, Hạ Môn, tr.236

18. Lưu Thụ Quang, Trúc Thái Hoa, *Trung Quốc – ASEAN đầu tư lẫn nhau: đặc điểm, vấn đề và triển vọng*, T/c “Hợp tác kinh tế quốc tế” ngày 22-5-2005. <http://www.gx899.com/cn/new/newsdetail.aspx?id=1999> ngày 5-10-2005.

19. Thẩm Đan Dương, *Suy nghĩ về thực trạng cơ bản, xu thế mới và sự phát triển đầu tư vào Trung Quốc của thương nhân người Hoa*, <http://www.nbfet.gov.cn/zxgx/detail.phtml?newId=57266&big5=0>

20. Trương Minh, *Giá thành giao dịch – phân Thanh*” ngày 22-5-2006.